

Pasvalio Sąjūdis

LIUVOS SĄJŪDŽIO PASVALIO LAIKRAŠTIS

Nr. 18

1990 m.
liepos
4 d.

Kaina
20 kap.

PASIBAIGUS PIRMAJAI SESIJAI

Optimizmas ar pesimizmas

Pirmąją savivaldybės Tarybos sesiją transliuojant vietiniam radijui, buvome špagų žvangėjimo liudininkai. Paskutiniajame pirmosios sesijos posėdyje aštrūs kampai lyg ir ėmė apsišlifuoti?

Tad kaip deputatai vertina situaciją? Ko daugiau — optimizmo ar pesimizmo? Keli atsakymai.

Deputatas Zilvinas RAMASAUSKAS:

— Nugirdau opozicijos Sąjūdžio remtiems deputatams repliką: esą, mūsiškiai kartais ne už mus balsuoja... Faktas, į sesiją susirinkome mūsiškiai ir nemūsiškiai. Pagal tai, deja, priimti pirmieji sprendimai. Bet iš esmės tie dviejų pozicijų susidūrimai kelia optimizmą, nes visi aktyvūs, niekas nenuobodžiauja. Ginčuose turi gimi teisingiausi sprendimai. O pesimistiškai žiūriu į kai kurių deputatų ir valdžioje likusių asmenų nusiteikimą išlaikyti tai, kas buvo. Konservatyvumo daug, konservatoriai priešinasi.

Deputatas Povilas PALIULIS:

— Esam ir turime būti optimistais. Permainų labai reikėjo. Bet negalima forsuoti, turime spręsti labai apgalvotai. Mus, kolūkių pirmininkus, kai kas kaltina, kad negerai nuteikiam žmones. Nesutinku, pačiuose žmonėse daug pesimizmo, pajutus blokadą sukeltą didžiulę grėsmę tam, kas žemės ūkiui lemiamas. Darbas, kasdienybės rūpesčiai šiuo metu reikalauja didžiulių pastangų, o žemdirbiai, atvirai pasakius, neturi laiko įsigilinti į Lietuvos parlamento ir vyriausybės politiką tiek, kad susigaudytų. Tik todėl kartais žmonės nesupranta parlamento, bet visi žiūri į jį geranoriškai. O savivaldybės deputatams prieš akis daugiau konkrečių ūkinių rūpesčių, vardan ku-

rių reikia dirbti darniai. Manau, kad tai pasiseks.

Deputatas Juozas MATULIS:

— Manau, kad gal kiek per daug deputatų vadovų, dėl to ir buvau atsiėmęs savo kandidatūrą. Deputatu mane išrinko pirmą kartą, bet sesijose dalyvaudavau. Skirtumas yra, anksčiau rajono sesijose nebuvo jokio deputatų aktyvumo, o dabar net trūksta laiko kiekvienam norinčiam šnekėti. Tik štai sena problema: eiliniam žmogui trūksta būtinausios informacijos, todėl būti aktyviu nelengva, išryškėja kompetencijos trūkumas. Tad jauniems deputatams reikia ir didesnės energijos. Atrodo, kad jos netrūksta. Pastebėjau, kad pirmajai sesijai baigiantis mažėja susisakymas, daromės dalykiškesni ir vieningesni. Manau, kad rajono Taryboje nereikėtų frakcijų, esu už deputatų vienybę. Vardan bendrą uždavinių.

O valdybos sekretorius Jonas STANISLOVAITIS:

— Deputatai žali, bet žymiai aktyvesni. Matyti kompetencijos ir patirties stoka. Savivaldybės deputatų Tarybai dabar visai kitokie, žymiai didesni reikalavimai, tad mokytis reikia visiems be išimties. Ir rasti bendrą kalbą, frakcijų nereikėtų. Bus daugiau naudos, jei kiekvienas deputatas reikšis savarakiškai. Jei taip bus, manau, kad galima optimistiškai laukti permainų.

Kalbėjosi
R. BUTENIENĖ

ŠIAME NUMERYJE:

Jūs dalyvavote.

Koks išpūdis?

A. TERLECKAS REIKALAVO, KAD LIUVOS VYRIAUSYBĖ ATSIŠTATYDINTŲ.

2 PSL.

KRYZIUS IS VILNIAUS... KRYZIUS IS DAUJENŲ... TOSE PROCESIJOSE GIRTUOKLIŲ NEBUVO...

2 PSL.

MYKOLAS KARČIAUSKAS: IS RAŠOMOS KNYGOS „UZ AUGAU PASVALY“.

3 PSL.

VYDŪNAS — GILIAI POTEKSTEJE,

3 PSL.

JONISKELIETĖ JADVYGA GUTAUSKIENĖ: ...TODĖL VERČIU IS VOKIEČIŲ KALBOS, NORS PATI KOVOJAU PRIES MAZOSIOS LIUVOS VOKIETINIMA.

4 PSL.

Jūs dalyvavote. Koks įspūdis?

Birželio 23 d. Pasvalio kultūros namuose visuomenė susitiko su Lietuvos laisvės lygos lyderiu Antanu Terlecku ir LLL nariu A. Vanagu, demokratų partijos atstovu J. Gelažium, teisininku A. Vilčinsku, Darbininkų sąjungos nariu L. Pipiru. „Pasvalio sąjūdžio“ redakcija paprašė keletą pasvaliečių papasakoti apie susitikimą ir pasidalyti įspūdžiais.

Pasvalio P. Vileišio vidurinės mokyklos mokytoja Aldona KALNIETIENĖ:

— Susitikime dalyvavo daug pasvaliečių. Plojo. Klausinėjo. Buvo įdomu.

Svečių kalbos buvo neilgos, kaip visada kategoriškos. Aš manau, kad Lietuvos laisvės lyga ir A. Terleckas yra mūsų varomoji jėga, šaukianti Lietuvą į Nepriklausomybę. Jis pirmasis pradėjo kelti idėją, į kurią dabar atėjo Lietuva. Manau, kad ir pasisakydamas prieš moratoriumą jis iš karto pasakė esmę. Rizika tikrai pernelyg didelė. Pritariu A. Terleckui tuo atžvilgiu, kad mūsų visuomenėje daug aimanuojančių dėl blokados, bijančių bet kokių sunkumų vardan didžiojo siekio, o juk dau-

guma žmonių turi sankauptų, gali gyventi. Padėti reikėtų gal tik vienišiams, skurdžiai gyvenantiems. Jais turim pasirūpinti. O mūsų šeima, nors ir esam pensininkai, mielai padirbėtume kolūkyje, tegul tik organizuoja... O su A. Terlecko kaltinimais Ministrų tarybos pirmininkei K. Prunskienei nenorėčiau sutikti. Gal taip nereikėtų...

Pasvalio centrinės bibliotekos skaityklos bibliotekinė Rimantė GRIAUDAITE:

— Gerbiu A. Terlecko kovą ir ištvermę praeityje, tačiau dabar su juo sutikti aš tikrai negaliu. Dabar lenkiu galvą ir prieš tuos, kurie daug dirba, labai sunkiai dirba Lietuvos labui, o tokie žmonės yra visų pir-

ma vyriausybės vadovai. Ir man nepatiko, kad A. Terleckas juos apkalbėjo. Tikiu, kad A. Terleckas vėl eitų į kalėjimą, jei to reikėtų, bet vyriausybės politikams neleistina nieko nedaryti, kad lietuviai nebebūtų kalinami ir tremiami. To siekia Lietuvos vyriausybė. Man atrodo, kad Laisvės lyga tiesiog kaišioja pagalius į ratus. Neturėtume elgtis pagal principą: kas ne su mumis — tas Lietuvos priešas. Argi vėl visi ant laužo? Pilėnų laikai praėjo, mes norim, kad Lietuva būtų laisva, bet gyva ir stipri. Ne save asmeniškai saugom, kalbu apie tautos išlikimą.

Man įstrigo atmintin akademiko D. Lichačiovo žodžiai: daug kentėjau, bet nenešu savo gyvenimo, kaip ikonos, iškėlęs prieš žmones. Nelengva ir Lietuvos vyriausybei, bet ji konkrečiai ieško išeities, todėl mūsų viltys krypta į ją. Manau, kad ne taip mažai žmonių, kurie su nerimu žiūri į ateitį, į blokados pa-

sekmes. Mes, bibliotekininkai, visą gyvenimą vos suduriantys galą su galu savo biudžete, visą laiką jausdami didelius finansinius sunkumus ir bibliotekų veikloje, labai susirūpinę Lietuvos kultūros perspektyvomis. Tik ar begalėsime dirbti? Dalis iš mūsų, neturinčių nei santaupų, nei jėgų dirbti fizinį darbą, esame įspėti, kad atleidžiami. Manau, kad apie tokius, kaip mes, vyriausybė irgi turi galvoti.

Kaip ir visi, esu visa širdimi už Nepriklausomybę, nebegalėčiau nė dienos dirbti senojoje sistemoje, pilnoje melo ir supratimo, kad negalima sakyti tiesos. Bet noriu dirbti. Gerbiu dirbančius, jais pasitikiu. Tą pačią dieną Pasvalyje viešėjo Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas M. Stakvilevičius. Man neturi reikšmės, kad jis komunistas, aš juo daugiau tikiu. Į tą Lietuvą, kurią trokštame turėti, veda darbai visų labui, o ne visų įtarinėjimas.

Visam gyvenimui

...Minioje, užtvindžiusioje Šiauliu Šv. Petro ir Povilo bažnyčios šventorių, kažkas stipriai paspaudė ranką. Pasisukau ir pamatčiau saulės nugairintą, bet sujaudintą ir laimingą pasvalietės kaimynės Marytės veidą. Atvažiavo, nepabijojė vargo, — pamaniau, žinodama, kad dar taip neseniai gydėsi ligoninėje...

Marija Ambražiūnienė nenuvažiavo į Jurgaičių Kryžių kalną. Pėsčiomis ėjo. Visą kelią nuo Pasvalio. Su būreliu pasišventusių pasvaliečių, nešančių kryžių iš Daujėnų. Ar labai sunkus buvo kelias jai, sep-

tintą dešimtį bebaigiančiai? Kas paskatino tokiam pasiryžimui?

— Tikėjimas ir troškimas, kad Dievas padėtų Lietuvai, kad gintų mūsų tėvynę nuo girtuoklystės. Siek tiek buvo neramu, bet pasiryžau ištverti. Ir nuėjom. Mūsų, visą kelią ėjusiu, buvo 29. Ėjo daugiau jaunų, bet buvo ir dešimtmėtis Andriukas, dar viena aštuonerių metų mergaitė, o mano amžiaus buvome keturios.

Tai buvo visam gyvenimui nepamirštos dienos. Labiausiai atmintini pakele se mus sutikę žmonių bū-

riai. Negaliu suskaičiuoti, keliose vietose mus pasitiko žmonės su stalais, su gražiomis lietuviškomis vaisėmis, o daug kas ir su ašaromis akyse. Vien Pakruojo rajone bent penkiose ar šešiose vietose buvom gražiai sutikti ir palydėti. Daugybę žvakučių įdavė nunešti ir uždegti ant Kryžių kalno. Visur mus gražiai apnakvydino, valgydino. Kelionėje giedojom, kalbėjom rožančių — ir visi bendrai, ir tylom. Dainavom lietuviškas dainas. Pakely prie mūsų prisidėdavo Saločių, Vaškų ir

kitų parapijų tikintys. Tryliktosios, ketvirtos kelionės dienos vakare pasiekėm Šiaulius, nunešėm kryžių į bažnyčią, o birželio 14-ąją anksti rytą išėjom pasitikti kitų procesijų. Didžiųjų kryžių buvo gal 17, o visų ir nesuskaičiuosiu, visa blaivybės kryžių kalvelė iškilo prie Kryžių kalno. Marios žmonių... Turbūt visų širdyse buvo skausmo dėl girtuoklystės, ir malda už Lietuvą. Tikiu, kad Dievas padės ir jau nebegrįš tokie laikai, kaip buvo, kada pirmą kartą, prieš kokį dvidešimt metų, ėjom prie Kryžių kalno suartu keliu.

LENGVIAU PASIDALINTI...

Ar atsimenat, kaip vaikystėje Jūsų rankytę paėmus mama sekėdavo pasaką „virė virė košę“? Tam davė, tam davė, — lenkdavo pirštukus. — Tam nebeliko! Tai klegėjimo kutenamam mažyliui.

RSO darbininkai, išgirde, kad tam davė, o tam nebeliko, nesijuokia. Plūsta dalintojus. O šie dūsauja, kad nėra di-

desnio vargo, kaip išdalyti kavą ir kojines, priekabas ir baldus. Viena paguoda — šis tas užsilieka, šį tą gali tarpusavy, pačioj komisijoj pasidalinti. Kaip besistengtum, žiūrėk, ir užsiliko seife dešimtis kifa kavos dėžučių ar šampano buteliokas kitas. Po kurio laiko prisireikė — ir atsirado visuomeninis reikalas. Tai ir ištirpsta ta tirpi ka-

va, ir išsauna tas šampanas... Viskas žmonių gerovei.

Na, prie šitokių smulkmenų dar ir prikibti galėtum. O pabandyk paklausti, kodėl antroji komisija, deficitus dalijanti ne pagal sąrašus ar graudžiosios loterijos talonus, o savo nuožiūra, tam davė, tam nedavė. Ogi todėl, pasakys, kad komisijos nariai taip balsavo! Žinoma, savęs paskatinti nepamiršdami. Rajono plano komisiją „auklėdami“,

kad neklausytų prašytojų. Jūs išprašėt — mes pasiėmėm. Ir papūšk į nosį.

Oi kaip trūksta baldų. Oi kaip trūksta komisijoms žmonių, kuriems nieko nereikia! Tai gal rinkdami į prekių skirstymo komisijas iš karto rinkim tuos, kam ko nors labai reikia! Kai gaus — rinksim kitus. Tik kažin ar RSO profsąjungos pirmininkas K. Nemanis pritarų.

R. BUTENIENĖ

IŠ VIENŲ AŠARŲ NEGYVENSI...

...Dainoj yra viskas. Kaip buvo. Įpynė į dainą ir kaip mus vežė. Varo pasirašyti šeimos galvą, kad važiuojam užsidirbti. Kožną vyrą. Viską į dainą įdėjo:

*Kaip mus vežė, kaip mus vežė
Geležiniais ratais,
Išvarė pasirašyti:
Važiuoj iš ukvatos.*

*Savo brangioj tėviškėlėj
Nebuvo mums vietos.
Reikia vargti ir kentėti —
Išblaškė po svieta...*

— Daugiau nebežinau,
— mosteli ranka Venslo-

vienė, lyg iš sielos gilumos žvelgdama. — Niekas į žmogų nežiūrėjo. Kaip uogas raškė...

Ir vėl galvoju: iš kur ta stiprybė žmogaus? Tikėjimas? Meilė? Viltis? O kiek paslapties giliausios šiuose žodžiuose. Amžiai neišsėmė. Prievara neužsmaugė. Amžinas išalas nepalaidojo. Grįžo į gimtą sodybą, ir šviečia jos veidas ir darbai viskam, kas gyva.

— Ir Sibire pajuokaudavom. Iš vienu ašarų, tamsta, negyvensi. Aš viena sau visas dainas, visas giesmes išgiedodavau, kol tris kubus sma-

los išvirdavau. Ir dar kaip... Užlipt kaip ant gryčios aukšto iš upės vandens atsinešt. Po dvidešimt kartų nueit... Nežinau, kaip tas Dievas davė sveikatos... Žiema.

*Prisimink lietuvių tolimą tėvynę,
Daugel išvežtųjų mūsų brolių yra.
Jie nekalti buvo, nieko nepadarė.
Tiktai per žiaurumą Sibiran išvarė.*

— O taip ten buvo...
Šviečia Vensloviėnės veidas, visas jos gyvenimas šviečia nenusakoma šviesa. Dainų ir giesmių šviesa išaukštinta meilės ir kančių. O jei ir mus visus apšvies-

Važiuojam miško kirsti. Traukiam šitą dainą, išvežtųjų, ruskiai nesupranta... Reikia atsimint pirmą punktą...

Susimąsto Vensloviėnė, žiūri kažkur į tolius, lyg nuklysta mintimis į Katilovką, Kamerovką ar prie Čiulyno. Ir uždainuoja:

tų ta šviesa...
Mykolas
KARCIAUSKAS
Tremtinės Vensloviėnės iš Manikūnų pasakojimo fragmentas iš rašomos knygos „Užaugau Pasvaly“.

ABITURIENTAI...

ABITURIENTAI. DVIDEŠIMT PIRMOJO AMŽIAUS MOKSLININKAI, MENININKAI, POLITIKAI. ŠIANDIEN — DIDŽIOJI LIETUVOS VILTIS. IR PASVALIO P. VILEISIO VIDURINĖ MOKYKLA SU VILTIMI ISLEIDO VIENĄ IŠ AUKSO MEDALIUI PRISTATYTŲ AUKLETINIŲ — VAIVĄ GRABSKYTE. TIKIMĖS, KAD MŪSŲ SKAITYTOJĄ SUDOMINS JOS LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS EGZAMINO RAŠOMASIS DARBAS.

Sužibo nuostabia šviesa Laimės žiburys. Tūkstančiai rankų nusitiesė į jį, tūkstančiuose akių pražydo Viltis, tūkstančiuose iškan-

dalykas — pati liesiausia, pati kukliausia kirmėliukštė, drebėdama visu savo kūneliu, sušnibždėjo:

— Didžioji Ponia Kir-

Sušaukė, vienbalsiai be balsavimo nutarė, taškuotasis - kepurėtasias užleido (pasiganyti ir bananais pamosuoti), pačioms nedrausmingiausioms šalto proto palinkėjo ir į Šiaurę palydėjo, sienas uždarinėjo, baltu lapelių lietumi pagirdė, savo Riebiųjų pakalikes tvarkos daryti pasodino. Na, rodos, (atsiduso) — viskas padaryta. Svaru, ramu, tvarkinga, bet (o, vargeli), ko tos plonosios dar netyli?! Ko kitos, dar plonesnės, joms savo paskutiniuosius resursus „išparceliuoja“?!

Suka, suka savo šimtą metų nesuktas galvas, mąsto, mąsto Riebiosios, ir niekaip joms „nedaeina“, ko-

skysčio skyleles užkaišiojo, o tos nenuoramos juda, ir tiek...

Ir ėmė Riebiosios krokodilo ašaras lieti: mat, priglaudė, sušildė, visus „chutorus“ nuvertė, plonosioms kelią į šviesią ateitį parodė, viską davė, net kalbėti retkarčiais leido, visus vartus į nedorąjį pasaulį užtvėrė ir į plačią tėvynę pasisvečiuoti pakvietė. Šitiek metų auklėjo, knygų prispausdino, ištikimiausių savo draugių į pagalbą atsiuntė — o tos plonosios nenori geriau, sočiau etc. gyventi, ir baigtas kriukis.

Nežinojo Riebiosios, nesuprato, kad vieną jausmelį, tokį nediduką, nustekentą, netyčia paliko, kitus beoperuodamos. Nežinojo, kas tai per organėlis, ir paliko, nes valgyt neprašo.

Jausmelis tas nelaimingas — žmogiškumu vadinosi, o jame lyg pavasarį po šalnos Meilės, Vilties, Doros, Sąžinės, Taurumo, Gailestingumo ir Pasiuokojimo žiedai prasiskleidė. O saugojo tą Jausmelį plonosios todėl, kad viduje nematomą, nesuuodžiamą, nepčiuopiamą Sielą turėjo. Brangina ir saugo giliai, nes ji šildo, per painų gyvenimo labirintą veda, save brandinti padeda.

Lyg aidas, atskridęs per amžius su vėju, atsimuša sieloje Vydūno žodis. Tas žodis į dvasinį apsilvymą, į žmogaus vienybę su pačiu savimi, su gamta — su visu pasauliu — kviečiantis. Kasdienybės rutinoje bylojantis Amžinąją Žmogaus Pareigą.

Mažajai tautai tik vienas kelias — auginti savyje žmogiškumą

VYDŪNAS

kinų širdžių išillepsnojo Kovos ugnis. Nematomi siūlai tvirtai surišo žmones vienam tikslui — Laimės ir Laisvės siekiui.

Tačiau... vos tik pajudėjo, vos krustelėjo jie tikslo link... Pajuto ne tik šalia alsuojančio širdies karštą tvykšnį, ne tik vienon pusėn įbestas akis. Pajuto: lyg ir ankštoka visiems kartu Visatos Subinėj, lyg ir geriau, kaip tai kirmėlei, tyliai, nesidairant šliaužti į šilčiausią vietelę. Šliaužti ir aplenkiti kitas, tokias pat beskubančias keliauninkes. Ir čia... atsitiko dar netikėtesnis

mėle, Sovietkovna, atleiskite, aš netyčia užmyniau ant Jūsų kojos, bet Jūs taip tyliai šliaužėte, jog aš net neišgirdau. Tūkstantį kartų atsiprašau! Dovanokit! Maloningoji Ponia, t. y. Drauge, atiduodu Jums visas sukauptas maisto atsargas, deguonį, kuriuo alsuojate, ir savo būsimuosius palikuonis — tik nesutraiškykit manęs!

Kilo didžiulis šurmulyš. Didžiosios, Storiosios, Riebiosios pakėlė siaubingą vėją. Kurgi matyti, kur girdėta, kad kažkokia suskė drįstų į jas kreiptis! Ir dar tokiais niekingais klausimais!

kių durnaropių tos neklaužados, gražaus pusamžio sulaukusios, užėdė ar užgėrė. Kol savąja „Stoličnaja“ įsias vaišino, dieną naktį pylė ir pylė, lyg ir aišku viskas buvo, o dabar — visos aritmetikos, visi progresyviniai ir regresyviniai planai jų Riebiosiose galvose susimaišė. Rodos, tiek raudoniausio audeklo iš užjūrių savoms patikimoms plonosioms išsiuntė, dar priedo taškuotųjų kirmėlaičių pridėjo, rodos, taip garsiai visoms aplinkinėms karalystėms ir kunigaikštystėms apie plonųjų nedorybes ištrimitavo, visas karštojo

Partijos Federacinėje Vokietijoje

KARL G. TEMPEL

(ISTRAUKOS IS KNYGOS
„DIE PARTEIEN IN DER
BUNDESREPUBLIK
DEUTSCHLAND“,
BERLIN, 1987).

* * *

Pernai pavasarį buvau svečiuose pas savo gimines Vakarų Vokietijoje, Tonninge, netoli Danijos sienos. Vaziavau su savo vyro giminaičiais J. Garbštu ir jo žmona Danute. Ten viešėdama susipažinau su Vydūno giminės atžala — Britta Storastaite. Pažadėjau jai, po to atvažiavusiai į Lietuvą, rašyti apie Vokietiją.

Esu gimusi ir augusi Klaipėdos krašte. Nuo mažų dienų pažįstu vokiečius kaip nacionalistus, kitų tautų niekintojus. Pati kovojau prieš Klaipėdos krašto vokietinimą. Tad kodėl dabar verčiu vokišką knygą?

Britta Storastaite atsiuntė man knygą apie demokratiją Vokietijoje. Perskačius ją manau, kad mums ji turėtų būti naudinga. Mat, vokiečiai taip pat ilgai gyveno diktatūros sąlygomis ir apie demokratinę tvarką teturėjo menką supratimą, kaip ir mes. Todėl kildavo priešiško. Be abejo, mums būtų maloniau mokytis demokratijos iš švedų, nes iš vokiečių esame patyrę daug vokiečių ir pažeminimo. Tačiau viešėdama aš pamačiau jau kitą Vokietiją. Kelionėje ne kartą teko sustoti, ir kai pasakydavome esą iš Lietuvos, mus apsupdavo žmonės tokiais džiaugsmingais, bičiuliškais veidais, taip maloniai viską aiškino, rūpinosi mumis ir domėjosi Lietuva, kad aš jau niekur neįžiūrėjau vokiško pasipūtimo, kokį jausdavau kaip lietuvė anksčiau. Vokietijos žmonės mums sakydavo: mes žinome viską, ką jūs darote, siekiate laisvės, kovojate, mes gerimės jumis. Pajutau, ką davė Vokietijai demokratija. Todėl turėjau jėgų ir noro versti vokišką knygą, tikėdama, kad ji pasitarnaus demokratijai Lietuvoje. Norėčiau, kad „Pasvalio sąjūdžio“ redakcija rastų savo laikraštyje vietos šiai knygai.

Vertėja

ĮZANGINĖS PASTABOS

Politinės partijos tik maždaug prieš šimtą metų atsirado ir dabar išplitusios visame pasaulyje. Jos tapo įvairiausių visuomeninių santvarkų būtina sudėtine dalimi. Jos formuoja politinės valios organizavimą vakarietiškose pramoninėse valstybėse, socialistiniuose ir besivystančiuose trečiojo pasaulio kraštuose. Beveik visur partijos daro svarbiausius politinius sprendimus, sudaro vyriausybes.

Politinė laisvė tik ten duota, kur galima rinktis iš kelių partijų. Laisva demokratija reikalauja ne tik partijų egzistavimo, bet ir konkurencijos tarp jų. Piliečiai turi turėti galimybę daryti sprendimus laisvuose rinkimuose tarp įvairių koncepcijų ir partinių vadovybių.

Daugpartinis principas ir šansų lygybė visoms politinėms partijoms su teise sudaryti konstituciją atitinkančią opoziciją yra pagal Federatyvinio konstitucinio teismo definiciją (apibrėžimą), laisvos demokratinės santvarkos Federatyvinėje Vokietijoje branduoliniai elementai. Vienpartinėje sistemoje nuomonių laisvė ir politinės alternatyvos slopinamos. Partija, kuri tik sau tepripažįsta pretenzijas į objektyvų istorinių judėjimų pažinimą, į visuotinės gerovės įgyvendinimą, ir todėl nori valdyti nevaržoma, nebėra visuomenės dalis. (Žodis „partija“ kilęs iš lotyniško žodžio „pars“ — dalis). Partija, kuri valdo viena, nebėra partija, o vienetas. Jeigu viešojo visuomenės nuomonė nustatoma pagal vieną ideologiją ir nebegali būti skirtingų pažiūrų, interesų ir srovių išraiška, demokratinė kontrolė nebeįmanoma. Todėl DDR (Demokratinėje Vokietijoje), nors ten šalia valdančios partijos egzistuoja ir kitos partijos, nėra jokios legalios opozicijos, jokios mąstymo laisvės ir jokios demokratiškos alternatyvos valdančiajai partijai.

Demokratija be daugpartinės sistemos, be partinės konkurencijos ir be išskoneiktų, apšmeižtų „partinių rietenų“ nei įmanoma, nei pageidautina. Parlamentinėje demokratijoje partijos yra būtini ir nepamainomi

tarpininkai tarp atskirų piliečių ir visuomeninių grupuočių iš vienos pusės, ir valdiškos politinės sistemos — iš kitos pusės. Tik su demokratijos pagalba galima skirtingus politinius tikslus, interesus ir poreikius sujungti į taikų, kontroliuojamą valios ir kompromisų kūrybos procesą, kurių rezultatas yra daugumos sugebėjimu paruošti sprendimai. Parlamentinės demokratijos pajėgumas priklauso nuo to, koku mastu partijos atlieka savo uždavinius. Partinei demokratijai reikalinga kritika, kad ji galėtų atremti naujus iššūkius ir nuolat prisitaikyti.

Sios knygos prasmė — suteikti elementarių žinių, informuoti apie mūsų partinę sistemą, jos istorinį išsivystymą, uždavinius ir funkcijas, organizaciją ir programatiką. Kad būtų parodytos bendros šaknys ir suprantamas skirtingas parlamentinių sistemų išsivystymas abiejose vokiškose valstybėse, pridėdamas priedas apie Rytų Vokietiją.

Autoriai ir leidėjai siekia, kad knyga padėtų sumažinti išankstinį priešišką nusiteikimą politinėms partijoms ir pateiktų partinės demokratijos patrauklumo motyvų.

PARTIJOS ISTORINIS VYSTYMASIS IR FUNKCIJOS

Industrinė revoliucija devynioliktajame šimtmečiuje sunaikino Europoje lig tol viešpatavusias ūkines ir socialines struktūras. Sustingęs visuomenės susiskaldymas į luomus ir cechus pamažu buvo atšauktas, baudžiava panaikinta, kaimo bendruomenės emė irti. Atsirado naujos socialinės klasės ir sluoksniai. Naujos

formos socialinių ir politinių interesų atstovavimui turėjo būti surastos.

Dabartinės vokiškos partinės sistemos vystymasis skirstomas į keturias epochas:

1. Devynioliktasis šimtmetis iki kaizerinės imperijos žlugimo.
2. Veimaro respublika (1919—1933 m.).
3. Nacionalsocializmas.
4. Partijų atstatymo fazė (1945—1949 m.).

Vokietijoje vėliau prasidėjo industrializacija, taip pat ir konstitucinis vystymasis, negu kitose Vakarų Europos valstybėse. Absoliutizmas čia geriau funkcionavo, kaip Anglijoje ir Prancūzijoje, ir socialinės negerovės nestūmė į revoliuciją. Revoliucija iš viršaus, prasidėjusi reformomis, įstrigo iš pat pradžių. Vokiškoji buržuazija buvo mažiau politizuota.

Pirma politinė srovė, kuri Vokietijoje susidarė, buvo liberalizmas. Liberalai reikalavo individo laisvės nuo valdiško globėjškumo, ekonominės laisvės (laisvos prekybos) ir nacionalinio susivienijimo. Nors pirmasis vokiškas parlamentas, kuris 1848 metais savo darbą pradėjo Frankfurte, Povilo bažnyčioje, dar jokių partijų nepažino, labai greit atsirado pirmosios frakcijos, ir nežiūrint revoliucijos žlugimo, sekančiais metais formavosi keturios pagrindinės vokiškos partinės sistemos kryptys, kurios išliko iki kaizerinės imperijos galo: konservatizmas, liberalizmas, politinis katalikizmas ir socializmas.

(Tęsinys kitame numeryje)
Vertė
Jadvyga GUTAUSKIENE
Joniskėlis

REDAKCIJOS NUOMONE NEBUTINAI SUTAMPA
SU PUBLIKACIJŲ AUTORIŲ NUOMONE.

Redaktorė Regina BUTENIENE

Mūsų adresas: 235250, Pasvalys, Biržų g. 43.
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA: R. BUTENIENE, S. BUTKUS, A. KAZLAUSKAS, Z. MAGELINSKIENE,
S. RIMKUS, G. URBAITE.
Leidėjas LPS Pasvalio taryba. Ofsetinė spauda. Apmatis 0,5 sp. l. Tiražas 2000. Užs. Nr. 3260. SL 368.
Spausdino Panevėžio „Varsos“ spaustuvė.